

ÉRTESÍTŐ

a Budapesti Városvédő Egyesület lapja

2009. szeptember

XXVII. évfolyam, 6. szám

Kedves Tagtársaink!

Itt az ősz és a nyári pihenés után ismét megkezdődik a városvédők munkája. Legelőször köszöntsük azokat, akikre büszkék lehetünk: a július 15-18. között Rácalmáson tartott országos találkozó nagy sikert, sok tanulságot hozott, s vele az idei Podmaniczky-díjak átadását. A díjazottak között volt Egyesületünk két tagja is: Gerle János építész, építészettörténész és Árki Sándorné Kápolnási Magdolna, a pesterzsébeti csoport vezetője. Gratulálunk nekik! Szeptemberben igazán gazdag programkínálat várja azokat, akik nyitottak Budapest szépségeire, rejtett vagy csak ritkán fölkeresett értékeire. Az őszi Mária-napon zenés irodalmi estre várunk mindenkit az Epreskertbe, a hónap közepén kiállításunk nyílik az Andrássy út egyik legszebb épületének, a Saxlehner-palotának építészeti kincseiről, a következő hétvégén pedig, a Kulturális Örökség Napok keretében országszerte látogatható lesz több száz épület, park, intézmény, amelyeket büszkén sorolhatunk kulturális örökségeink közé. Az ekkor szervezett séták között sok városvédő programot is találnak. Emellett könyvbemutatóval, előadásokkal és a frissen kifestett, megszépített Podmaniczky-teremmel várjuk Budapest városvédőit!

Götz Eszter

***

MEGHÍVÓ

Szeretettel várunk minden érdeklődőt

2009. szeptember 15-én (kedden) **17 órakor**

Egy budapesti palazzo: a Saxlehner-palota

című fotókiállításunkra a BVE Podmaniczky-termébe.

(Budapest V. Kossuth Lajos u. 14-16.)

A kiállítást megnyitja: Saly Noémi

A kiállítás október 16-ig látogatható, H-Cs: 10-16, P: 10-13 óráig.

***

Meghívó könyvbemutatókra

A Budapesti Városvédő Egyesület és a Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjtemény bemutatja a BVE Templomtörténeti Csoportjának következő kiadványát:

Ferencváros templomai

Szeptember 25-én (péntek) **18 órakor** a **Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjteményben**

(IX. Ráday u. 18., bejárat az Erkel u. 15. felől)

A könyvet bemutatja:

Gönczi Ambrus történész,

a Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjtemény igazgatója

Szeptember 29-én (kedd) 16 órakor:

Nagyvárosi dilemmák - Műsor a Civil Rádióban

A kötetről és a műsorról *Vidor Ferenc, Miklóssy Endre, Kolundzsija Gábor* és *Bányay Géza* beszélget.
Helyszín: a BVE Podmaniczky-terme (Budapest V. Kossuth Lajos u. 14-16.)

VETÍTETTKÉPES ELŐADÁS

Szeretettel várunk minden kedves érdeklődőt **szeptember 10-én** (csütörtökön) **17 órakor**

Kálmán Alajos akadémikus

A belga katedrálisok szépségei

előadására, az Egyesület vetítőtermébe.

***

EPRESKERTI ESTÉK

Szeptember 12. szombat 18 óra: a BVE és a Vigilia folyóirat irodalmi műsora

Az őszi Mária-napok alkalmából megrendezett program a XX. századi magyar vallásos költészet nagyjait idézi meg, az éppen 120 éve született Sík Sándortól a közelmúlt költőin, Pilinszky Jánoson és Rónay Györgyön át egészen a kortársakig, a folyóiratban rendszeresen publikáló mai szerzőkig. A verseket Horváth Zsuzsa, Csépai Eszter és Fodor Tamás színművészek tolmácsolják és zenei betétek keretezik, egy különleges zenekar előadásában: a Falka Fagott Fagottino ifjúsági fagottkar Bach, Händel és Haydn műveket játszik, D. Marek Katalin vezényletével.

Helyszín: a Magyar Képzőművészeti Főiskola, Epreskerti Barokk Kálvária

Megközelíthető az Egyetem Kmetty utca 26. alatti kapujától.

***

A BVE által szervezett további programok a Kulturális Örökség Napjain:

A teljes programkínálatot a rendezvény honlapján (<http://www.oroksegnapok.hu>) olvashatják.

Szeptember 19. szombat:

9 órakor: Textilipar-történeti séta Óbudán. Óbuda-Békásmegyer Önkormányzata és a Budapesti Városvédő Egyesület III. kerületi csoportja közös szervezésében. Első helyszínünk a Textilmúzeum és Goldberger gyár épülete, itt Vajk Éva, a Textilmúzeum igazgatója vezet bennünket körbe. Ezután Spitzer Gerzson kartonnyomógyárának épületét megtekintve, majd a Textilgyár utcán kísértálva, HÉV-re szállunk és a Filatorigát megállóhelyig megyünk, megnézzük a Harisnyagyárat. Végül a Selyemgombolyító épületét nézzük meg. **Indulás: a Textilmúzeum elől (III. ker., Lajos u. 138.), tervezett időtartam: 2,5-3 óra.**

9:30 órakor: A pesti városfal nyomában. Séta, találkozás az V. ker. Vörösmarty téri szoborcsoport előtt. (Várható befejezés: 11 órakor.) Vezeti: *Paál Gergely*

10 órakor: Fő utcai séta Találkozás a Margit híd budai hídfőjénél, a villamosmegállóban. (Tervezett időtartam: 3 óra.) Vezeti: *dr. Horváth Péterné*

16 órakor: Helytörténeti előadások az Erdős Renée-házban. Részleteket lásd a Harangtörténeti csoportnál!

Az Öntödei Múzeum szakrális műtárgyai – az Örökségnapok keretében:

Mechwart séta, tervezett időtartam: 1 óra. Indulás: **szeptember 19-én 14 és 15.30 órakor**. Séta indulási helye: MMKM Öntödei Múzeuma. Vezető: *Millisits Máté* művészettörténész

Az Öntödei Múzeum szakrális műtárgyai, előadás. Előadó: *Millisits Máté* művészettörténész.
Időpontja: **szeptember 19-én 13 óra**

A rendezvények helyszíne: MMKM Öntödei Múzeuma (Budapest, II. Bem József u. 20.)
Részletekért keressék fel az Öntödei Múzeum honlapját: www.omm.hu/ontode/

***

PROGRAMAJÁNLÓ

A FÖLD-ŐR Környezetvédelmi Klub

a Budapesti Városvédő Egyesület Környezetvédelmi Csoportjának támogatásával működik.

A környezettudatos viselkedés egyik jellemzője, hogy az általunk már nem használt tárgyakat felkínáljunk másoknak, s így nem terheljük a földet felesleges hulladékkal. Ennek jegyében szervezünk *Tanszer-csereberét* **2009. szeptember 4-én** (pénteken) **17-19 óra között** a könyvtárban. Hozd el, cseréld el, ne dobd ki!

A részvétel feltételei:

- legyen jelen a kínáló,
- a hozott és talált tárgyakat el kell szállítani.

2009. szeptember 18-án (pénteken) **18.30-tól**: *Víz-kincsünk világszerte és hazánkban*. Hogyan gazdálkodik az emberiség ezzel a természeti ajándékkal? Vendégünk: Dr. Orsovai Imre egyetemi tanár

Címünk: Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Vécsey lakótelepi Könyvtára, 1204 Budapest, XX. Pacsirta u. 157/B.,
Tel: 284 – 7447, E-mail cím: fszek2004@fszek.hu

***

A Szemléletváltás az Életért Egyesület

2009. szeptember 6-án (vasárnap) **14 órakor** kertlátogatási programot szervez a **Farkasréti temetőbe**.

Találkozás: a főbejáraton bemenne, balra fordulva az irodáknál. A részvétel díjtalan.

***

A Promontor-Tétény Munkacsoport programajánlója:

A **XX. Budafoki Pezsgő- és Borfesztivál** megrendezésére **2009. szeptember 5-6-án** (szombat-vasárnap) kerül sor, melynek keretében a budafoki pincészetek megnyitják kapuikat, ahol – kulturális és gasztronómiai élvezetek mellett – lehetőség lesz pincésétákra, valamint a pincészetek borait, pezsgőit is megkóstolhatják az érdeklődők. A jó hangulatot a jó zene is fokozza. Aki egyszer kilátogat, minden évben visszatér! A program részletesen a www.bp22.hu honlapon olvasható!

A Nagytétényi Kastélymúzeum hagyományos **Ókori víg napok a Kentaur kertjében** című rendezvényét **2009. szeptember 12-13-án** (szombat-vasárnap) tartja a Száraz-Rudnyánszky-kastélyban és annak kertjében. Az évente több ezer látogatót vonzó rendezvény idén is igen gazdag kulturális kínálattal várja az érdeklődőket. Lesznek az ókor értékeiről előadások, ókori nagyméretű játékok, különféle bemutatók, külön gyermekfoglalkozások, kézműves kirakodóvásár és természetesen, a kor hangulatához illő gasztronómiai csemegék a közeli *Betérő a sekrestyéshez* vendéglőben. A kastély bütormúzeumában megnyitják ezen a hétvégén a bútorok titkos rekeszeit is... A program részletesen a www.nagytetenyi.hu honlapon olvasható!

CSOPORTÜLÉSEK–PROGRAMOK***Az egyesületi programok nyilvánosak és a belépés díjtalan!***

- Fotós csoport:** minden hónap **első keddjén 16 órától**
- Panteon csoport:** minden hónap **második szerdáján 16.30 -tól**
- Közlekedési csoport:** **minden szerdán 17 órától**
- Templomtörténeti csoport:** legközelebbi összejövetelüket **szeptember 9-én, szerdán 16:30 órakor** tartják az Egyesület földszintjén.
- Környezetvédelmi csoport:** a Környezetvédelmi csoport Szentendrére tervezett *Császárfa túrája* elmarad, mivel a császárfákat kivágták!
Csoporttalálkozó: szeptember 8-án 16 órakor **Az Orczy-kert és a Ludovika tér története**. Előadónk: *Pesti László*
- Várostarténeti csoport:** szeptemberben csatlakozunk a Harangtörténeti csoport programjaihoz!
- Harangtörténeti csoport:** Szeretettel várunk minden kedves érdeklődőt a Kulturális Örökség Napjai alkalmából megrendezett eseményünkre, melyre **szeptember 19-én** (szombaton) **16 órai kezdettel** kerül sor.
Előadások:
- *Ádám Ferenc* (történész, muzeológus): Rákosmente templomai
- *Hódos Mária* (művészettörténész): Zsinagógaépítészet, zsinagógák Rákosmentén
- *Debnár László* (tanár): A rákosligeti evangélikus templom építéstörténete
- *Millisits Máté* (történész, művészettörténész): Rákosmenti harangok, útmenti keresztek
Az előadások helye: Erdős Renée-ház Muzeális Gyűjtemény és Kiállítóterem, 1174 Bp., Báthory u. 31.
- Csendvédelmi Bizottság:** a csoport programjaival kapcsolatban kérjük, figyeljék az egyesület honlapját! (www.varosvedo.hu)
- Szőnyi István Képzőművészeti Kör:** minden **hétfőn 15 és 18 óra** között tartja foglalkozásait a BVE pincszintjén lévő teremben, és szívesen fogadja a festészet és rajz iránt érdeklődőket. Vezető tanár: *Ferenczi Tiborné* festőművész, művészettörténész
- I. kerületi városvédő csoport:** következő csoportmegbeszélésüket **szeptember 16-án** (szerdán) **15 órakor** tartják a **Budavári Önkormányzat Művelődési Házában** (I. ker., Bem rkp. 6.).
- II. kerületi városvédő csoport:** következő csoportmegbeszélésüket **szeptember 17-én** (csütörtök) **16 órakor** tartják az egyesület székhelyén.
- III. kerületi városvédő csoport:** következő ülésüket **szeptember 21-én**, hétfőn **16 órakor** tartják az egyesület Nagytárgyalójában (1053 Budapest, Kossuth Lajos u. 14-16. galéria)
- Terézvárosi csoport:** Szeptemberben **Szokatlan szobrok** címmel tartanak vetített képes előadást.
Várjuk a kedves érdeklődőket az autómentes napon idén is, az Andrassy úton felállított sátrunkban! A pontos időponttal kapcsolatban kérjük, keressék fel egyesületünk honlapját (www.varosvedo.hu) vagy szeptember első napjaiban érdeklődjenek a titkárságon (321-1696)!
- Erzsébetvárosi Helytörténeti Klub:** csoportunk csatlakozik a Kulturális Örökség Napjai rendezvénysorozathoz.
- Józsefvárosi csoport:** a csoport programjaival kapcsolatban kérjük, figyeljék az egyesület honlapját! (www.varosvedo.hu)
- Kőbányai csoport:** Legközelebbi összejövetelét **szeptember 17-én** (csütörtökön) **17-19 óra között** tartja a Kőbányai Helytörténeti Gyűjteményben (X. ker. Budapest, Halom u. 37/b). Minden érdeklődőt szeretettel várunk *Dr. Keresztes Sándorné Magyar táj, magyar ecsettel* című képes levelezőlap bemutatójára. Ugyanitt a helytörténeti kiállítás megtekinthető: hétfő, kedd, szerda, péntek 10-14-ig, csütörtök 14-18 óráig.

XIII. kerületi Városvédő Csoport: szeptember 15-én (kedd) **10 órakor: A világörökségi terület kiterjesztése a XIII. kerületben.** Meghívott előadó: *Nagy Bálint*, építész; felkért hozzászóló: *Arató György*, a XIII. kerület főépítésze. Helyszín: az Angyalföldért Egyesület helyisége (XIII. ker. Váci út 50.)

Rákospalotai munkacsoport: A Mobilitási hét keretén belül **szeptember 11-én** délelőtt kertbemutató és játékos vetélkedő kisiskolásoknak, a gyógynövények, fűszernövények, veteményesek, és gyümölcsösök megtekintésével. A programban a XV. kerület Iskoláival és a Református Egyházközösséggel közösen kerül megszervezésre. A séta után a vetélkedő az Ősrákosi Református Templom aulájában kerül megrendezésre, ahol a gyerekek apró "zöld ajándékokat" kapnak. **A séta kezdetének időpontját a jövő héten pontosítjuk, kérjük figyeljék a honlapot!**

Szeptember 11-én, pénteken 18 órától kötetlen beszélgetés a MÁV telepi lakosokkal, aktivistákkal, ahol az őszi aktuális munkákat beszéljük meg, a kertészkedés, telre való készülődés jegyében. Meghívott díszvendégünk *Pesti László*. A program helye: **Ősrákosi Református Templom 1155 Budapest, Széchenyi út 18.** A jelen lévők az Egyesület által megjelentetett *Kiskerti tanácsadó* c. könyvet kapják ajándékba. A könyv a Budapesti Városvédő Egyesület Környezetvédelmi csoportja, Pesti László szerző, a MÁV Telep Baráti Köre Közhasznú Egyesület együttműködésének eredményeképpen került nyomtatásra, a Budapest XV. kerület Önkormányzatának díjnyertes pályázataként, önkormányzati támogatással. Minden érdeklődőt szeretettel várunk!

Pesterzsébeti Városvédő Csoport: következő, **jubileumi 50. összejövetelüket szeptember 1-én** (kedden) **16 órakor** a Gaál Imre Galériában (XX. ker., Kossuth Lajos u. 39.) tartják.

A beszámoló után *Mester Éva* iparművész, műemlékes és ólomüveg-restaurátor tart előadást.

Promontor – Tétény munkacsoport: szeptemberben külön összejövetelt nem tartunk.

Csoportunk programajánlóját a 3. oldalon olvashatják!

Soroksári Grassalkovich Kör: szeptember 10-én (csütörtökön) **17 órakor** tartják következő összejövetelüket a Községi Házban (Bp. XXIII. kerület, Grassalkovich út 154).

Aranytíz Helytörténeti Klub: Az **Aranytíz Helytörténeti Klub** következő ülését **szeptember 24-én** (csütörtök) **17 órakor** tartja: **A Szabadság tér története és épületei** – városnéző séta. Közös program a Nyugdíjas Klubbal, Víz László, a klub vezetőjének közreműködésével.

Rákoshegyi Bartók Zeneház (XVII. kerület, Budapest - Rákoshegy, Hunyadi u. 50.)

Programjaik olvashatók a www.bartokzenehas.hu honlapon!

TAGTÁRSAINK ÍRJÁK

A Környezetvédelmi Csoport hírei

Város-és Faluvédők (Hungaria Nostra) XXVIII. Országos Találkozója és Szakmai Konferenciája, Rácalmás, július 15-18.

A nagy meleg és a szúnyogok fáradhatatlan inváziója ellenére kiváló hangulatban zajlott a Találkozó, hiszen vendéglátóink mindent elkövettek, hogy feledtessék velünk ezen kellemetlenségeket. Örömmel üdvözlöttük egymást - rendszeres „konferenciázók” - és cseréltük ki az eltelt egy év eseményeit, tapasztalatait.

Július 15-én este a Jankovich –kúriában önerőből színpadra állított diákelőadással köszöntötte a kisváros - Rácalmás július 1-én kisvárosi rangot kapott - a konferencia résztvevőit. Nógrádi Gábor *Segítség, ember* c. musicaljét mutatták be. Huszonöt diák egy éven át dolgozott a produkción, a díszleteket is maguk készítették. Meghatóan kedves figyelmességgel vettek körül minket a rendezők. Mint megtudtuk, az egész közösség „bedolgozott” az esemény sikeres lebonyolításába. Saját készítésű sütemények, a kertekből szedett friss gyümölcsök – természetesen elsősorban „rácalmák” - vártak minket minden nap. A folyamatos felszolgálat is a helyi lakosok végezték, fáradhatatlanul.

A szakmai programok, előadások során megismerhettük:

- az örökségvédelem helyzetét, mai feladatait,
- a Műemléki és Régészeti Kollégium működését, pályázati kiírásait,
- Rácalmás műemlékvédelmi eredményeit és további feladatait,

- az ártéri erdők helyzetét és fontosságát,
- a löszpartok védelmének fontosságát,
- a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkáját
- és az Europa Nostra Tanács munkáját és jövőjét.

A szekcióülések is ezen témák köré szerveződtek. A civil szekció, melyen e sorok írója részt vett, nagyon érdekes kezdeményezésekre hívta fel a figyelmünket, melyek követendő példaként is szolgálhatnak: erőforrás-megosztások (a szolgáltatásokért kiadott pénz maradjon a civil szektorban); civil összefogás egy-egy gyakorlati témában pl. újra-papír használatában; projekt együttműködés; zöld, ill. civil szervezetek összefogással nagybevásárlóként fellépve kedvezőbb feltételek kapnak (pl. hirdetési felület); közös érdekképviselés; példa arra, hogy helyi vállalkozó iparüzési adójának 5%-át a neki rokonszenves civil szervezetnek adhatja, így segíthetik munkánkat az önkormányzatok; a Sümegi Ifjúsági Szervezet munkája. A szekcióüléseken megfogalmazott ajánlások és a Podmaniczky díjazottak nevei a honlapunkon olvashatók. A Vándorbot és a zászló ünnepélyes átadásával zárult a program.

Találkozunk 2010-ben Jászberényben!

Vándor Éva

***

Fölajánlás tagtársaink részére

Városvédő egyesületi tagok és intézmények számára ingyenesen átadnánk a felsorolt növények közül nem parkérett egyedeket. Ez azt jelenti, hogy rongálások elkerülésére csak védett, körülkerített területre javasoljuk a kiültetést. Jelenleg a növények nagy része konténerben van, tehát a nyár végén – ősszel is ültethető: *Páfrányfenyők (Ginkgo biloba)*, *Atlaszcédrusok, Arizoniai ciprus változatok (Cupressus arizonica)*, *Gyászciprusok (Cupressus funebris)*, *Törökmogyorófák – csak tavaszi ültetésüket javasoljuk, mert szabad földben nevelkedtek, Fekete diók, Szárnyas diók, Tiszafák, Görögfenyők (Abies cefalonica), Kaukázusi jegenyefenyők (Abies nordmanniana), Törzses mahonia (M. beali)*. Konkrét elképzelések kialakítására javasoljuk az előzetes megbeszélést, a növénykínálat megtekintését. Jelentkezés: 06 30/454-2665

Pesti László és Herczeg Géza

***

Budai hírcsokor

Átalakítják a hűvösvölgyi térség központját. A helyi lakosság döntő többségének is jobban tetszik az a megoldás, hogy parkosítsák a környéket. A Pesthidegkút kapujában lévő régi buszvégállomás térségében már bontják a kijelölt épületeket és stílustalan pavilonokat. A legoptimistább forgatókönyv szerint jövő tavaszra már sétányokkal és tanösvénnyel tagolt, parkosított zöldfelületet találnak az erre járók. A munkálatokat lassítja, hogy egyes helységebélők irreálisan magas kártérítést akarnak.

A XII. kerület városias részén új sétálóövezet tervez a helyi önkormányzat. Az elképzelések szerint a MOM Művelődési Központtól a Királyhágó térig összefüggő sétálóövezetet hoznának létre, az utcákon csillapítanak a forgalmat. Az elgondolást azonban sokan ellenzik, mert a Márvány utca forgalomcsillapításának a Királyhágó utca kétirányúsítása lenne a feltétele. A Királyhágó tér északi oldalán megszüntetnék a járműforgalmat, azt a déli oldalára helyeznék át.

Hetvenöt évvel ezelőtt három eltévedt fiút mentettek ki a Solymári Ördöglyuk barlangból. 1934. augusztus 23-án hét fiú ment le, kísérő nélkül a barlangba, méghozzá úgy, hogy két részre válva a két bejáraton. Az egyik társaság visszatért, de a másokra hiába vártak, ezért a közeli, akkor még álló Zsíroshegyi menedékházban segítséget kértek. A kiszálló tűzoltók, barlangkutató-turisták nem jártak eredménnyel, ezért másnap délben a barlangokért különösen rajongó Barbie Lajost kérték fel a kutatásra, aki egy akkoriban felfedezett új járatrendszerben találta meg őket. Az esemény azért érdekes, mert azt bizonyítja, hogy már létezett valamilyen riadólánc a barlangokban eltűntek felkutatására.

Kertész István

***

Jeles évfordulók

Az idei Kulturális Örökség Napokhoz kapcsolódva tanulmányoztam a Víziváros XVIII. századi templomépítészetét. Az alábbiakban a 200 éve elhunyt **Hickisch Kristóf** és a 290 éve született **Nöpauer Máté** építőmesterekről, valamint munkásságuk nyomán a vízivárosi templomépítészetéről emlékezünk meg, ahol 250 évvel ezelőtt kezdődött a Szent Flórián templom építése.

A török kiűzése után (1686) néhány évtized múlva Budán is megindult a templomok, ispotályok és menházak építése. Szerzetesrendek telepedtek le, visszafoglalták az itt maradt dzsámikat. A területen a jezsuiták jutottak vezető szerephez, ők látták el a vízivárosi polgárok lelki gondozását is.

Hickisch Kristóf 1756-ban született a csehországi Szlojnicban és 1809. december 18-án hunyt el Budán. 1784-ban vették fel a budai polgárok sorába, és a következő esztendőben már budai építőmesterként említik. Munkái közül a következőket emelném ki:

A **várbeli Karmelita templom Várszínházzá történő átalakítása** 1786-87-ben. A műszaki terveket Kempelen Farkas (többek között a sakkautomata feltalálója) készítette. Mivel ő maga nem volt építőmester, Hickisch Kristófra több feladat hárult, mint a kivitelezés, főleg a homlokzat kiképzésénél.

A krisztinavárosi **Havas Boldogasszony templom** 1795-97-es megépítése (azóta átalakították). (Itt régebben kis kápolna állott, Niederkircher József tervezte 1725-ben. 1752-ben bővítette Nöpauer Máté, majd az új templom építése miatt ezt 1797-ben lebontották.)

Marczibányi István palotája (Vár, Dísz tér 8, ma új épület van a helyén) és **Menháza** 1805-ben, a Fő utca 41-43. sz. alatt.

1804-ben a **Szent Anna templom** felújítási munkálatai. Új felszentelése 1805-ben történt.

Az **Újlaki templom főoltárát** is ő építette 1799-ben, a szobrász Held Frigyes.

A Fő u. 68. helyén álló egykori **Három nyúl** és a közelében lévő **Zöld szőlőfürdő** nevű vendégfogadók átalakítása, az itt állomásozó katonák számára kaszárnyának. A terveket Damkó József kőműves mesternél rendelték meg, de a kivitelezést Hickisch Kristóf építőmesterre bízták. A munkák éppen 200 éve, 1809-ben készültek el. Az épületet később is bővítették, később Forgách laktanya lett; az 1920-as években bontották le, a helyén tér alakult.

Saját háza a Batthyány tér 3. alatt, (akkor Bomba tér), amit 1793-ban vásárolt meg a Jakocsevics családtól. Az egyemeletes házat a Matthei-térkép 1746-ban már jelzi, ezt bővítette 1794-95-ben még egy szinttel. Itt élt haláláig. A főhomlokzaton, az övparkány frízében látható, négy évszakot ábrázoló domborművek valószínűleg már 1830-as évekből valók és szőlősgazda tulajdonosra utalnak. Az épületet copf stílusjegyek díszítik, a XVIII. század második felében divatos füzérdíszes, dekorációs modorában. (A rokokó és a klasszicizmus közötti építészeti irányzatot XVI. Lajos francia királyról nevezték el.) Az 1956-os felújítását Várnai Dezső építész végezte, azóta műemlék. Hickisch Kristóf kőművesmester a klasszicizáló későbarokk jegyében tervezett és épített. A kortársak között jelentős szerepe volt a budai építészet megújulásában.

Emlékezzünk meg más, főleg budai templomépítő mesterekről is:

Hamon Kristóf (1693-1748) kőművesmester a csehországi Pográtban született. 1728-ban már Újlakon palléroskodott Krichammer Sebestyén ugyancsak budai kőművesmester mellett, kinek leányát, Klárát vette el. 1731-ben budai polgár- és mesterjogot szerzett. 1738-ban ő építette a budaörsi Szent János kápolnát. A budai városházát 1742-ben renoválta. 1740-48 között a Szent Anna templomot olasz alaprajz alapján kezdte építeni, de a belsőt már ő maga tervezte. (Itt is temették el.) Halála után Nöpauer Máté fejezte be, hasonlóan az újlaki templomhoz, amit 1746-ban szintén Hamon Kristóf kezdett el építeni.

Nöpauer Máté (1719. Brünn - 1792. szeptember 29. Buda) éppen 290 éve született. 1749-től a budai kőműves és kőfaragó cég mestere volt. 1750-80 között a legtöbbet foglalkoztatott építőmester. A XVIII. századi budai barokk templomépítészetben elismerten vezető szerepet töltött be. Szakvéleményét Pesten is több esetben kikérték. Legjelentősebb munkái:

A **Szent Anna templom** és az **óbudai-újlaki templom befejezése**. A **Szent Flórián templom** (Fő u. 90.) 1759-61-ban az ő tervei szerint épült. Toronyablakai a Szent Anna temploméhoz hasonlóak. (A Fő utca 93 cm-es feltöltése után, 1936-ban, szükségessé vált a templom épületét 140 cm-rel megemelni.) A **Tabáni plébániatemplom** (1758-59) főhomlokzata és tornyának áthelyezése is az ő nevéhez fűződik (itt is oldalra helyezte, mint az újlakinál). A templomot eredetileg Obergruber Keresztély tervezte, az 1810-es nagy tabáni

tűzvész után teljesen átépítették. A Várban Nöpauer tervezte az **Erdődy-palota** (Táncsics M. u. 7. sz.) 1750-ben. Főkapuja, a Szent Anna templomával mutat hasonlóságot. (A palotát 1913-ban átépítették.)

1748-ban Hamon Kristóf özvegyét vette el, és a gyermekei (nyolc) nála szabadultak fel legénnyé, ketten kőművesmesterséggig vitték. Ez igen gondos nevelőapára vall. (Hamon nevelt fia, Schaden János Mihály a kiscelli trinitárius templomot tervező bécsi Johann Entzenhoffer mellett volt építésvezető, majd az 1763-as földrengés után a Szent Anna templom helyreállítási munkáit irányította.) Nöpauer Máté megbízásai teljesítéséből jó anyagi helyzetben élt családjával. Több házat is vásárolt, a Várban a Vörös Sün fogadó is az övé volt. A Margit körüti **ferences templom** 1752-ben épült meg (eredetileg az ágostonrendieké volt), de felszentelésére anyagi okokból csak 1770-ben került sor. Ugyanitt építette a rendházat 1768-ban. A Várban **Christ Antal pékmester házának renoválása**. (Ő adományozta 1759-ben, 250 éve, a Szent Flórián templom építésére a szükséges összeget. Ide is temették.) 1763-66-ban építette az **óbudai zsinagógát**. (1817-ben állaga miatt lebontva, a mai Landherr Andrástól, 1820-21.) 1770-ben a **budai Városháza** (Szenháromság u. 2.) kibővítését végezte az Úri utca felé (emelet, zárterkély, nagyszabású lépcsőház stb.). A pesti Belvárosi templomban Jung Józseffel (róla tavaly írtam cikket) a szentély helyreállítását végezték. 1776-77-ben valószínűleg közreműködött a Fő u. 30-32-ben az **Árpádházi Szent Erzsébet templom** és **kapucinus kolostor** bővítési munkálataiban. A rendnek már korábban, 1764-ben is dolgozott. 1778-ban a Várba vezető Iskola lépcsőt építi, lefedése Niedermayer Ferenc ácsmester munkája. 43 évig volt mester, 15 éven át a céh választott főcéhmestere. Végrendeletét Hickisch Kristóf jelenlétében olvasták fel.

Nöpauer Máté alkotásaiban az egyszerűségre és a könnyen átlátható, világos szerkezetre támaszkodott. Jellegzetesek a főkapuinak és ablakainak kialakítása. A Vízivárosban munkássága kiemelkedő jelentőségű.

Thaller József kamarai építész tevékenysége főleg Debrecenhez köthető, de Budán ő végezte az **Erzsébet apácák kolostorának** a Fő utcára tekintő 41-43. sz. alatti átalakítását 1785-87-ben. Az 1703-ban megépülő első kolostor-terveket báró Dumont Panny Miklós mérnökkari ezredes készítette el. A Szent Ferenc Sebei templom építője (1731-41-ig) ismeretlen, Höbling János nevét találtam néhány utalásban. De megemlíti Hans Jakab kőműves pallért is. A felsorolt építőmesterek gyönyörű épületeikkel ma is meghatározzák a Víziváros arculatát.

A szeptember 19-i Fő utcai séta során részben megtekintjük e klasszicizáló késő barokk templomokat, és Hikisch Kristóf házat is. Minden érdeklődőt szeretettel várok!

dr. Horváth Péterné

UTAZÁSI AJÁNLATOK

Neoline Utazási Iroda „Kalandozás” 1088 Budapest, Szentkirályi u. 5.

Eng.sz.: U-714/2006.

Tel.: 318-8064, fax: 317-1056,

e-mail: kalandozas@t-online.hu

www.kalandozastravel.hu

szeptember

05-06.	Végig az Ipoly mentén	14.900,-
12.	Kassa	6.190,-
18-20.	Sörfesztivál Münchenben (nonstop)	14.900,-
19.	Pannonhalma	4.490,-
25-27.	Königseetől a Sasfészekig	39.900,-
26.	Romantikus osztrák várak	6.990,-
27.	Budapesti séták – „Újjé a Ligetben...” séta a Városligetben	450,-
30.	Híres almatermek – Pápa	4.490,-

október

03-04.	A Felvidék királyi városai	19.900,-
07-11.	Bajor kastélyok	58.900,-
14.	Bécs – az egykori gáztartályok új élete	5.290,-
17.	Romantikus osztrák várak – Hinterbrühl-Perchtoldsdorf-Mödling	5.900,-
24.	Melk-Wachau	7.290,-
23-25.	Kalandozás a Kőszegi hegységben	32.500,-
31.	Budapesti séták – a Belváros irodalmi emlékei	450,-

A BVE havonta megjelenő bulletinje

Az Értesítő kiadását a Fővárosi Önkormányzat támogatja.

Telefon, fax: 321-1696

OTP 11705008-20092737-00000000

Adószám: 19729224-1-41

e-mail: budapesti@varosvedo.hu

honlap: www.varosvedo.hu

1053 Budapest, Kossuth L. u. 14-16.

Szerkesztői munka: Hegedűs Attila András

A kiadásért felelős: Götz Eszter